22.5.2017
Oikeusministeriö
Talousjohtaja Tapio Laamanen

Eduskunnan kunta- ja terveysjaostolle

OIKEUSMINISTERIÖN LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON SELONTEOSTA (VNS 4/2017 VP) JULKISEN TALOUDEN SUUNNITELMASTA VUOSILLE 2018−2021

Määrärahamuutokset

Oikeusministeriön pääluokassa määrärahat laskevat kehyskauden aikana 914 milj. eurosta 865 milj. euroon, mikä johtuu mm. vaalimenojen vuosittaisista muutoksista, säästöjen kasvusta ja ICT-hankkeiden valmistumisesta.

Aiempaan julkisen talouden suunnitelmaan (14.4.2016) verrattuna hallinnonalan määrärahataso muuttuu seuraavasti.[1]

2018	2019	2020	2021
- 11,7 milj. euroa	- 8,4 milj. euroa	- 2,5 milj. euroa	+ 0,8 milj. euroa

Määrärahamuutokset johtuvat vuoden 2017 talousarvion ja nyt annetun julkisen talouden suunnitelman (JTS) yhteydessä tehdyistä päätöksistä seuraavasti.

	2018	2019	2020	2021
2017 TA:sta johtuvat muutokset	- 20,2 milj. euroa	- 23,0 milj. euroa	- 15,8 milj. euroa	- 16,3 milj. euroa
JTS 2018─2021:n uusista päätöksistä johtuvat muutokset	+ 8,5 milj. euroa	+ 14,7 milj. euroa	+ 13,2 milj. euroa	+ 17,0 milj. euroa
Muutokset yhteensä[2]	- 11,7 milj. euroa	- 8,4 milj. euroa	- 2,5 milj. euroa	+ 0,8 milj. euroa

Vuoden 2017 talousarviosta johtuva määrärahatason väheneminen selittyy pääasiassa kilpailukykysopimuksesta johtuvilla vähennyksillä, jotka suurimmillaan ovat - 21,7 milj. euroa v. 2019 (TA 2017:ssa - 18,2 milj. euroa).

Nyt annetun julkisen talouden suunnitelman ja siihen sisältyvän valtiontalouden kehyspäätöksen yhteydessä tehdyt OM:n hallinnonalaa koskevat merkittävimmät uudet määrärahapäätökset ovat seuraavat.

1) Talous- ja velkaneuvonta siirretään työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle oikeusapu- ja edunvalvontapiireihin oikeusaputoimistojen yhteyteen. Toiminta toteutetaan 7,7 milj. euron rahoituksella, josta 4,7 milj. euroa on hallinnonalojen välistä siirtoa ja 3 milj. euroa uutta valtion budjettirahoitusta.

[1] Aiemman julkisen talouden suunnitelman viimeinen vuosi oli 2020, joten vuoden 2021 osalta vertailu on tehty aiemman julkisen talouden suunnitelman vuoteen 2020.
[2] Luvuissa on pyöristyksistä johtuvia epätäsmäyksiä.

2) Rangaistusmääräysten käyttöalan laajentamista sekä hallinto-oikeuksien asiamäärän vähentämistä koskevia aiemman kehyspäätöksen määrärahavähennyksiä pienennetään 2,2 milj. eurolla v. 2018 ja 4,1 milj. eurolla vuodessa vuodesta 2019 lukien.

Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvässä kehyspäätöksessä turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan tarkoitetut määrärahat vastaavat täysimääräisesti oikeusministeriön arvioimaa määrärahatarvetta.

Yksityiskohtaiset laskelmat määrärahamuutoksista ovat liitteissä 1 ja 2.

Hallinnonalan taloudellinen tilanne kehyskaudella

Aiemmista kehyspäätöksistä johtuen hallinnonalan virastojen toimintaan vaikuttavat säästöt kasvavat lähivuosina. Ottaen kuitenkin huomioon aiemmilta vuosilta siirtyneiden määrärahojen hyvä taso, hallinnonalan taloudellinen tilanne säilyy säästöistä huolimatta hyvänä kehyskaudella, kun

1) oikeudenhoidon kehittämisohjelmaa toteutetaan ripeästi
2) toiminnan volyymia ei kasvateta toiminnan laajentamiseen saatuja voimavaralisäyksiä enempää
3) ICT-hankkeiden hyvästä toteuttamisesta huolehditaan
4) toimitilamenoja pienennetään vähintään hallitusohjelman toimitilasäästöjä vastaavasti
5) työaikaa pidennetään kilpailukykysopimuksen mukaisesti
6) uudet mahdolliset merkittävät lisämenot katetaan lisärahoituksella.

Oikeusrekisterikeskuksen taloudellista tilannetta on tarkoitus parantaa juuri valmistuneen selvityksen pohjalta.

Oikeusministeriön hallinnonalalla on käynnissä kuusi laajaa tietohallinnon kehittämishanketta toiminnan uudistamiseksi ICT:n avulla. Hankkeilla on tarkoitus tehostaa tuomioistuinten, syyttäjälaitoksen, ulosottolaitoksen, Rikosseuraamuslaitoksen ja Oikeusrekisterikeskuksen toimintaa sekä ottaa kaikissa organisaatioissa käyttöön toimisto- ja viestintäjärjestelminä valtion yhteiset niin sanotut valtavirtatuotteet.

Rikosvastuu

Syyttäjälaitos

Syyttäjälaitoksen yhteiskunnallinen vaikuttavuustavoite on huolehtia rikosvastuun toteuttamisesta osana rikosasioiden käsittelyketjua tehokkaasti ja laadukkaasti asianosaisten oikeusturva huomioon ottaen.

Syyttäjälaitoksen taloudellinen tilanne kehyskaudella on suhteellisen hyvä, vaikka kehys on aleneva. Syyttäjälaitoksen menoista yli 80 prosenttia muodostuu henkilöstömenoista. Siten määrärahojen väheneminen vaikuttaa olennaisesti käytettävissä olevien henkilöresurssien määrään.

Rikosasioiden keskimääräiset syyteharkinta-ajat ovat jo pitkään olleet vakiintuneella tasolla. Keskimääräisissä käsittelyajoissa on kuitenkin ollut suuria vaihteluja eri syyttäjänvirastojen välillä, mikä on vielä korostunut vaativien rikosasioiden käsittelyajoissa. Lisäksi pitkään syyteharkinnassa olleiden asioiden määrä on jatkanut nousuaan. Sekä suuret eroavaisuudet käsittelyajoissa maan eri

osissa että syyteharkinnan pitkä kesto voivat aiheuttaa yhdenvertaisuus- ja oikeusturvaongelmia, mikä puolestaan vaarantaa rikosvastuun toteutumista asianmukaisesti.

Syyttäjälaitoksessa on valmisteltu jo pitkään organisaatiouudistusta ja siihen liittyvää toimintojen uudistamista. Tukitoimintoja on jo keskitetty ja rikosasioiden käsittelyyn liittyviä toimintoja ollaan uudistamassa. Tällä pyritään toiminnan tehokkuuden ja tuottavuuden parantamiseen. Uusi organisaatiomalli on tarkoitus ottaa käyttöön v. 2018. Toimintojen uudistaminen saataneen täysimääräisesti käyttöön vasta siinä vaiheessa, kun valtionhallinnon ICT-hankkeet luovat niille täydet edellytykset.

Laajojen ja vaativien rikosasioiden määrä on lisääntynyt ja kehityksen voidaan odottaa jatkuvan kehyskaudella. Syyttäjille on tullut uusia kansainväliseen yhteistyöhön liittyviä velvoitteita (muun muassa tutkintamääräysdirektiivin tuomat velvoitteet) ja syyttäjän merkitys rikosprosessin keskeisenä toimijana on jatkuvasti lisääntynyt.

Syyttäjien työmäärään vaikuttaa olennaisesti se, kuinka paljon poliisi pystyy rikosasioita tutkimaan ja saattamaan edelleen syyteharkintaan. Työmäärään vaikuttaa siten se, kuinka paljon varoja poliisin rikostorjuntaan osoitetaan. Rikostorjunnan määrärahoja lisättäessä tulisi aina huolehtia myös riittävistä syyttäjälaitoksen resurssien lisäämisestä, jotta oikeusturva ja rikosvastuun toteutuminen ei syyttäjien lisääntyvän työmäärän vuoksi vaarantuisi.

Syyttäjien työmäärää lisäävänä tekijänä on otettava huomioon myös esitutkintalain uudistuksessa säädetty aikaisempaa vahvempi yhteistyövelvoite esitutkintaviranomaisten kanssa. Tämä edellyttää, että syyttäjä on esitutkinnassa aktiivisesti mukana sen alkuvaiheista lähtien. Syyttäjä on rikosprosessiketjun toimijoista ainoa, joka on mukana rikosasian käsittelyssä esitutkinnan käynnistymisestä tuomion lainvoimaiseksi tuloon asti.

Syyttäjälaitoksen siirtyvien määrärahojen määrä on tällä hetkellä korkea (noin 11 milj. euroa), koska syyttäjälaitoksessa on kerrytetty jo pitkään AIPA-tietojärjestelmähankkeen rahoitusosuutta. Vähennettäessä siirtyvistä määrärahoista tällä hetkellä AIPA-hankkeen vaatima arvioitu rahoitusosuus (noin 5,3 milj. euroa), on jäljelle jäävä siirtyvien määrärahojen määrä valtionhallinnossa edellytettävällä tasolla. AIPA-hankkeen varsinaisia tuottavuushyötyjä voidaan odottaa vasta aivan kehyskauden lopulla tai sen jälkeen.

Tuomioistuinlaitos

Rikosvastuun toteutuminen kohtuullisessa ajassa edellyttää, että tuomioistuimilla on riittävät resurssit. Sakkomenettelyn (rangaistusmääräysmenettelyn) käyttöalan laajentamista koskevaa hallituksen esitystä ei ole vielä annettu. Muutoksen vaikutukset riippuvat keskeisesti siitä, miten laajana hanke lopulta toteutuu. Säästövaikutukset muuttuvat, mikäli työryhmän esitystä muutetaan merkittävästi rajaamalla muutoksen ulkopuolelle asiaryhmiä, jotka sisältyvät työryhmän esitykseen. Sakkomenettelyn käyttöalan laajentamiseen perustuva määrärahavähennys on kehyksessä työryhmän arvioimia säästömahdollisuuksia suurempi. Myönteistä on kuitenkin, että tosiasialliset säästömahdollisuudet ylittävää vuotuista määrärahavähennystä pienennettiin kehyspäätöksessä puoleen eli 2 miljoonalla eurolla. Tuomioistuinten taloudellista tilannetta vakauttaa myös aiemmilta vuosilta siirtyneiden määrärahojen hyvä taso. Välttämätöntä on kuitenkin huolehtia edellä kohdassa Hallinnonalan taloudellinen tilanne kehyskaudella todetuista sopeuttamistoimenpiteistä.

Rikosasioiden keskimääräiset käsittelyajat käräjäoikeuksissa ovat viime vuosina olleet kohtuulliset noin 4 kuukautta. Käräjäoikeuksien välillä on jonkin verran eroja keskimääräisissä käsittelyajoissa

siten, että käsittelyaika on pidempi yksiköissä, joissa käsitellään keskimääräistä enemmän laajoja asiakokonaisuuksia. Hovioikeuksien osalta rikosasioiden keskimääräinen käsittelyaika on myös kohtuullinen 5,6 kuukautta. Kokonaiskäsittelyaika kuitenkin muodostuu osassa asioita kohtuuttoman pitkäksi.

Rikostorjunnan määrärahoja lisättäessä tulisi aina huolehtia myös riittävistä tuomioistuinlaitoksen resurssien lisäämisestä, jotta asiat eivät ruuhkautuisi oikeusturvaa ja rikosvastuun toteutumista vaarantavalla tavalla tuomioistuimissa.

LIITE 1

28.4.2017 julkisen talouden suunnitelman kehyksessä olevat TA 2017:stä johtuvat muutokset verrattuna 14.4.2016 kehykseen (1 000 euroina)

	2017	2018	2019	2020	2021
Kilpailukykysopimus:					
- Lomarahojen alentaminen (kilpailukykyratkaisu)	-7 903	-7 903	-7 903	0	0
- Työajan pidentäminen (kilpailukykyratkaisu)	-5 519	-6 020	-6 020	-6 020	-6 020
- Työnantajan eläkemaksun alentaminen (kilpailukykyratkaisu)	-846	-1 693	-3 384	-5 078	-5 078
- Työnantajan sairausvakuutusmaksun alentaminen (kilpailukykyratkaisu)	-3 977	-4 231	-4 402	-2 453	-2 453
Kilpailukykysopimus yhteensä	**-18 245**	**-19 847**	**-21 709**	**-13 551**	**-13 551**
- Rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaiset korvaukset (WinCapita)	8 000	0	0	0	0
- Palkkaliukumasäästön tarkistus (vuodesta 2018 lukien säästön tarkistusta ei ole vielä otettu huomioon, vuoden 2018 osalta tarkistus otetaan huomioon TAE 2018:n valmistelussa)	2 048	0	0	0	0
Tuomioistuimet:					
- Turvapaikanhakijoiden oikeusturva ja perheenyhdistäminen	2 570	0	0	0	0
- Maksullisen toiminnan tuloihin liittyvät muutokset	-240	-240	-240	-240	-240
Oikeusapu:					
- Turvapaikanhakijoiden oikeusturva ja perheenyhdistäminen	-2 803	-2 803	-2 803	-2 803	-2 803
Oikeusrekisterikeskus:					
- WinCapita-asioiden korvausvaatimusten käsittely	210	0	0	0	0
- eORK-hanke, siirto momentilta 28.70.20	850	1 880	895	0	0
- Akuutin määrärahavajeen helpottaminen	500	0	0	0	0
- Hallinnonalan sisäisiä siirtoja ei ole tässä otettu huomioon					
Muut muutokset:					
- Eräät valtion maksamat korvaukset	930	930	930	930	930
- Lähisuhdeväkivallan uhreille suunnattu tukipuhelintoiminta (siirto momentille 33.03.04)	-157	0	0	0	0
Ulosottolaitos					
- nettobudjetoinnin muutos momentilla 25.20.01	-90	-90	-90	-90	-90
- URA ICT tuottavuushyötyvähennyksen kasvu	0	0	0	0	-500
- Oikeusministeriö; VNHY-siirtoa koskeva palkkaliukumasäästökorjaus	-7	-7	-7	0	0
- Valtuutetut; toimintamenojen tuottavuussäästö	16	0	0	0	0
Muutokset yhteensä	**-6 418**	**-20 177**	**-23 024**	**-15 754**	**-16 254**

LIITE 2

28.4.2017 kehyspäätöksen uusista määrärahapäätöksistä johtuvat muutokset (1 000 euroina)

	2017	2018	2019	2020	2021
Oikeusaputoimistot					
- Talous- ja velkaneuvonta (siirto momentilta 32.40.31)		0	4 731	4 731	4 731
- Talous- ja velkaneuvonta; lisämääräraha siirron päälle		3 000	3 000	3 000	3 000
Tuomioistuimet ja syyttäjälaitos					
- Edellisessä kehyspäätöksessä olevien tosiasialliset säästömahdollisuudet ylittävien säästöjen pienentäminen (rangaistusmääräysten käyttöalan laajentaminen sekä KHO:n ja hallinto-oikeuksien asiamäärän vähentäminen)		2 200	4 050	4 050	4 050
Eräät korvaukset					
- Rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaiset korvaukset (WinCapita)		4 000	2 000	0	0
Korkein hallinto-oikeus - turvapaikanhakijoiden oikeusturva ja perheenyhdistäminen		-550	-260	90	-50
Muut tuomioistuimet					
- Eurooppalaisen patenttijärjestelmän jäsenmaksu		200	200	200	200
- Turvapaikanhakijoiden oikeusturva ja perheenyhdistäminen		560	870	1 180	670
Rikosseuraamuslaitos					
- Hämeenlinnan vankilahankkeen viivästyminen		-1 875	0	0	0
- Siirto momentille 33.01.06 (vankiterveydenhuolto)		-240	-240	-240	-240
Vaalimenot					
- Nettiäänestysjärjestelmä		0	0	0	0
- Maakunta- ja kuntavaalimenojen kasvu vuodesta 2020		0	0	0	3 300
- VAT-menojen kasvu vuodesta 2020		1 000	0	0	1 110
- Muut vaalimenot		12	112	121	141
Avustukset					
- Lähisuhdeväkivallan uhreille suunnattu tukipuhelintoiminta (siirto momentille 33.03.04)		-235	-235	-235	-235
- Rajat ylittävä yhteistyö kieliasioissa ja Sami Giellagaldun toiminta		0	100	100	100
- Saamen kielilain 31 §:n mukaiset avustukset		0	30	30	30
Oikeusrekisterikeskus					
- Tietosuojadirektiivi ja -asetus		200	0	0	0
Valtuutetut					
- Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto; maastapoistamisen täytäntöönpanon valvonta		40	80	0	0
- Tietosuojavaltuutetun toimisto; tietosuoja-asetuksen täytäntöönpano		150	200	200	200
Oikeusministeriö; huoneenvuokralainsäädännön valmistelu-vastuu sekä VNHY-siirron täsmäys		-5	15	8	8
Muutokset yhteensä		**8 457**	**14 653**	**13 235**	**17 015**